

בבא בתרא כ"ב

אין מעכבים את הרוכלים המחזרים אמר רב נחמן בר יצחק, אפילו שרב הונא בנו של רב יהושע אמר שבן העיר מעכב בן עיר אחרת מלהביא ולמכור כאן, הוא מודה שרוכלי העיר אינם יכולים לעכב את הרוכלים המחזרים בעיירות ומוכרים בשמים לנשים להתקשט. כמו ששנינו, עזרא תיקן לישראל שיהיו רוכלים מחזרין בעיירות כדי שתכשיטים יהיו מצויים לבנות ישראל.

ורוכל המחזר בעיירות יכול רק לחזר ולסבב במבואות העיר ובבתים על כל הרוצה לקנות ואחרי כן ישוב לעירו, אבל לא למכור כאן בקביעות. ואם הוא תלמיד חכם שטרוד בלימודו ואין מדרכו לחזר בעיירות, יכול אפילו למכור בקביעות, שלא כהלכה אלא לפני משורת הדין. כמו שרבא הרשה לרבי יאשיה ולרב עובדיה לקבוע ולמכור שלא כהלכה. כיון שהם תלמידי חכמים ואם ילכו בעיירות יטרודו מלימודם.

מעשה במוכרי סלים, ויש אומרים מוכרי יורות, שהביאו סלים למכור בבבל, ובאו בני העיר לעכב בידם. ובאו לפני רבינא ואמר להם, מהעולם באו ולעולם ילכו וימכרו לבני העולם ומבני העולם יקנו. מפני שאותו יום היה יום השוק, והרבה באים ממקום אחר לקנות מן השוק, ואין בני העיר יכולים לעכבם, גם המוכרים יכולים להביא ולמכור לנקבצים לשוק. אבל לא ביום השוק, לא. וגם ביום השוק הם רשאים רק למכור בשוק, ולא לחזר על הבתים.

רב כהנא הרשה למוכרי צמר למכור מוכרי צמר הביאו צמר למכור בעיר 'פום נהרא', עד שיגבו את האשראי ובאו בני העיר ועכבו מלמכרו. באו לפני רב כהנא ואמר להם, הדין הוא שיכולים לעכב בעדכם. אמרו לו, יש לנו אשראי בעיר, שמכרנו בהקפה ובאמנה, ואנו צריכים לשהות כאן עד שנגבה את החובות שלנו. וכיון שנששה כאן, אם לא נמכור את סחורותינו במה נתפרנס. אמר להם, לכו ומכרו כדי חייכם, עד שתגבו את חובותיכם מן הלוקחים מכם באשראי.

רב דימי מנהרדעא הביא גרוגרות בספינה, ואמר ריש גלותא לרבא צא וראה אם הוא תלמיד חכם ותכריז שלא ימכור איש בעיר גרוגרות אלא הוא. ואמר רבא לרב אדא בר אבא³⁹⁹, תהא לו בקנקנו אם הוא יין או חומץ, כלומר בדקוהו בהלכות אם הוא תלמיד חכם.

399 ר"ח כתב שיש לגרוס אדא בר אבא ולא בר אהבה שהיה בימי רבי. תוס'.

ושאל אותו מה הדין בפיל שבלע
כפיפה מצרית

יצא רב אדא בר אבא ושאל אותו, מה הדין בפיל
שבלע סל נצרים של ערבה הנקרא 'כפיפה מצרית',

והקיאה דרך בית הרעי. האם הוא חשוב כמעוכל והוא ככלי גללים שאין מקבל
טומאה⁴⁰⁰, ולא היתה בידי תשובה. ואמר רב דימי לרב אדא, האם מר הוא רבא.
מפני ששמע על רבא שהוא גדול העיר וסבור שהוא זה. ורב אדא טפח לו בסנדלו,
הכהו על סנדלו במקל דרך שחוק כשם שמכים למי שאינו חשוב. ואמר לו, ביני
לרבא יש הרבה, ועל כרחק אני רבך, ורבא הוא רבו של רבך.

וולא ידע תשובה ולא העמידו לו את השוק ולא העמידו לו את השוק, והתקלקלו
והתקלקלו הגרוגרות ורב אדא מת

והגרוגרות שלו. ורב דימי בא לפני רב יוסף
ואמר לו יראה מר מה עשו לי. ואמר לו רב יוסף מי שלא השהה את אונאתו של
מלך אדום, ולא נמנע מלהפרע על כך אף על פי שהוא אדומי, לא ישהה את
אונאתך. כמו שכתוב: "עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי מוֹאָב וְעַל אֲרֻבַּעַה לֹא אֶשְׁיבֶנּוּ עַל שְׁרָפוֹ עֲצָמוֹת
מֶלֶךְ אֲדוֹם לְשֵׁיט". ורב אדא בר אבא מת.

רב יוסף א' אני ענשתיו רב דימי א'
אני ענשתיו ואביי א' אני ענשתיו

דימי מנהרדעא אמר אני ענשתיו⁴⁰¹ מפני שהפסיד
את הגרוגרות שלי. ואביי אמר, אני ענשתיו מפני שאמר לתלמידי החכמים, עד
שאתם הולכים ללמוד אצל אביי, עד שתגרמו עצמות אצל אביי ללמוד שלא
לשובע, בואו ואכלו בשר שמן אצל רבא, בואו ולמדו הלכות מרווחות אצל רבא.

ורבא א' אני ענשתיו ורנב"א א' אני
ענשתיו ומסתבר שהוא ענשו

לרבא אמר אני ענשתיו מפני שכאשר היה הולך
לטבח לקחת אומצא אמר לטבחים אני אקח בשר
לפני שלוחו של רבא, מפני שאני עדיף ממנו. רב נחמן בר יצחק אמר אני ענשתיו,
רב נחמן בר יצחק היה ריש כלה, דורש ברבים בשבתות. כל יום לפני שהלך לכלה
לדרוש היה רב אדא בר אבא רץ לשמועתו ואחר כך היה הולך לכלה. אותו יום רב
פפא ורב הונא בנו של רב יהושע העמידו את רב אדא בר אבא, משום דלא היו
בסיום⁴⁰². אמרו לו אמור לנו כיצד רבא אמר את השמועות האלו של מעשר בהמה.
ואמר להם כך וכך אמר רבא. ורב אדא לא בא לדרשה של רב נחמן בר יצחק עד
שהחשיך. וכשבאו התלמידים ואמרו לרב נחמן בר יצחק, מדוע מר יושב ואינו

400 תוס' הקשו הרי בפרק ר' ישמעאל במנחות הסתפקו בשאלה זו ומסיקים אם לבטל טומאתו שנינו שכל הלים
אינם יורדים מטומאתם אלא בשינוי מעשה. לא צריכא שבלע הוצין ועשאם כפיפה, אם הוא עיכול הוא כלי גללים
או לא. והרי כאן השאלה היתה כשבלע הוצים מפני שאם בלע כפיפה שלמה מדוע לא פשט את הבעיה מהמשנה.
וקשה לר"ת כיון שהיא שלא נפשטה מדוע לא נקטו לו שוק?. וי"ל שהיה צריך להביא את הראיות שהביא
שם ונדהו. תוס'.

401 כל אחד מהם התאונן על כך שמת בגללו משום מה שאמרו כל שחברו נענש ע"י אין מכניסים אותו במחיצתו
של הקב"ה. תוס'.

402 דלא הוה בסיומא. יש אומרים שלא היו בעצה כשרב נחמן נעשה ריש כלה, ויש אומרים בסיום של פירקא של
רבא שדרש בשבת הרגל את ההלכות האמורות בפרק אחרון של בכורות. רש"י.

מתחיל לדרוש. אמר להם אני יושב וממתין שיביאו את מיטתו של רב אדא בר אבא שמת. ויצא הקול שרב אדא בר אבא נפטר מן העולם. ומסתבר שרב נחמן בר יצחק הוא שענשו.

משנה

מי שכותלו סמוך לכותל חברו לא יסמוך לו כותל אחר אא"כ הרחיק ממנו ד' אמות. החלונות בין מלמעלה בין מלמטה והחלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין כנגדן ארבע אמות. מי שהיו לו חלונות פתוחים לחצר חבירו והוחזק בדבר זה שלש שנים ובעל החצר בא לבנות כותל צריך להרחיק ארבע אמות. אם בא להגביה יגביה את כותלו בארבע אמות מהחלונות, בא לבנות נמוך צריך להנמיכו מהחלונות ד' אמות, ואם כנגדן צריך להרחיקו מהן ד' אמות.

גמרא

מי שהיה כותלו רחוק ד"א ונפל לא שואלת הגמרא, כיצד הוא סמך את הכותל יקרבו דוושא מועילה לכותלים הראשון⁴⁰³? אמר רב יהודה, התנא אומר שהבא לסמוך מתחילה כותל אצל כותל חברו, לא יסמוך אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. והקשה רבא, והרי שנינו במשנה, מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו, ומכאן שמדובר בכותל שכבר היה? אלא אמר רבא, שהמשנה אומרת כך, מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ארבע אמות ונפל, לא יסמוך לו כותל אחר, לא יקרבו לצד כותל חבירו, אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות⁴⁰⁴. והטעם משום 'דוושא', מה שדשים ברגל בין שני הכתלים תמיד, מועיל לשני הכתלים להקשות את קרקעית יסודות הכתלים.

רב א' לא שנו אלא כותל גינה אבל כותל חצר סומך ר' אושעיא א' אינו סומך אותה מבפנים וצריכה דישה מבחוץ. אבל בכותל חצר, אם בא לסמוך סומך. ורבי אושעיא אומר, אחד כותל גינה ואחד כותל חצר אם בא לסמוך אינו סומך. רבי יוסי בר חנינא אמר שרב ורבי אושעיא אינם חולקים, רב אמר שבכותל חצר יכול לסמוך בעיר ישנה שהקרקע נידושה כבר. ורבי אושעיא אמר שאינו סומך גם בכותל חצר עיר חדשה שהקרקע לא נידושה עדיין, ואף כותל החצר צריכה דישה. בבא מן הצד מרחיק כנגד החלונות ומביאה הגמרא ראייה שלא חוששים ל'דוושא', ממה ששנינו במשנה, החלונות בין מלמעלן בין מלמטן כדי שלא יאפיל

403 הגמרא הבינה שהיה כותל שנפל שכך משמע מהלשון מי שהיה כותלו סמוך. ורב יהודה מתרץ שפירוש דברי המשנה הוא מי שהיה גבול כותלו סמוך לכותל חברו. ורבא שאל שכתוב כותל ולא גבול. וצ"ל שרבא שאמר לעיל אסור לסמוך לא אסר לסמוך אלא דבר שהנזק בא מגופו אבל הכותל עצמו אינו מזיק אלא שגורם למיעוט הדוושא. אומר תוס'.

404 ריב"ם הקשה למה נקט כגון שהיה לו כותל ברחוק ד"א ונפל, ולא אמר לא יסמוך כותלו לכותל חברו. תוס'.

בין מכנגדן ארבע אמות. ושנינו על המשנה, מלמעלן צריך להגביה בשיעור שלא יציץ בהשענו על כותלו וישפיל ראשו ויראה דרך חלונות בבית חברו. מלמטן שלא יעמוד על ראש עובי כותלו ויראה. ומכנגדן כדי שלא יאפיל, והתנא לא נתן לכך שיעור. והטעם שצריך להרחיק הוא כדי שלא יאפיל, כשיש חלונות, אבל לא משום הדישה על הקרקע⁴⁰⁵ כשאינן שם חלונות. ומכאן ראייה שלא חוששים ל'דוושא'! ואומרת הגמרא שמדובר בבא מן הצד מן הצד, שאין הכותל האחרון הולך לאורך הכותל ראשון אלא הוא בא מן הצד⁴⁰⁶.

מכנגדן מרחיק שלא יאפיל כמלא הגמרא שואלת וכמה שלא יאפיל?, לפי התנא של חלון משני צדדים ד"א הברייתא שלא נתן לדבר שיעור כמה הוא צריך להרחיק את הכותל כנגד החלונות, כדי שלא יאפיל⁴⁰⁷?. אמר רב ייבא חמיו של אשיין בר נדבך משמו של רב כמלא רחב חלון⁴⁰⁸. ושואלת הגמרא והלא מציץ, כיון שהוא סמוך אפילו שהוא מגביהו הוא יכול להציץ!. ואמר רב זביד שמדובר במדיר את כותלו⁴⁰⁹, עושה את ראש כותלו מדרון ומשפעו לצד החלונות עד שאינו ראוי לא לעמוד עליו ולא להשען עליו. שואלת הגמרא, והרי שנינו במשנה ארבע אמות⁴¹⁰? עונה הגמרא, כאן מרוח אחת ואין צריך להרחיק לא כמלוא חלון, כאן משתי רוחות, שני כתלים זה כנגד זה משני צדי החלון, וצריך להרחיק ארבע אמות.

ואת הכותל משום המזחילה ד"א ומביאה הגמרא ראייה שלא חוששים משום 'דוושא' במזחילה משופעת ממה ששנינו, ואת הכותל מן המזחילה ארבע אמות, כדי שיהא זוקף את הסולם^{411 412}, אבל לא צריכים להרחיק משום 'דוושא'! ואומרת הגמרא שמדובר במזחילה משופעת, תקרת הגג משופעת ויוצאת הלאה מן הכותל לתוך החצר, והמזחילה משוכה בסוף התקרה מהכותל לתוך החצר⁴¹³. ואין צריכים להתרחק משום 'דוושא' שהרי הולכים מתחת השיפוע ודשים את הקרקע.

405 התוס' הקשו נאמר שמדובר בעיר ישנה?. ואור"ת שבית הוא כגינה מפני ששמים ליד הכותל מיטה וכלים, ועו"ל שבבית אין דוושא של רבים כמו בחצר. ולר"י נראה שהיה נוח לתרץ בעיר חדשה כמו ברישא. תוס' 406 זה ממורח למערב זה מצפון לדרום וראש עובי כנגד החלון ומאפיל, ואין לחשוש לדוושא של אותו מעט. רש"י.

407 תימה שעכשיו שאלו וכמה ואחר כך הקשו והתנן ד"א ויש לומר שרב ייבא עצמו שאל וכמה ולא הגמרא. תוס'. 408 לפי גירסת הרי"ף מוסיפים כאן וכמה טפח.

409 לא יכלו לתרץ במגביה את כותלו ד"א כיון שעומד מן הצד ואורך הכותל לרחבו יכול לעמוד בסוף הכותל לשחות והציץ. תוס'.

410 והרי גם המשנה מדברת מן הצד כיון שלא חששו לדוושא אלא רק משום החלונות. תוס'.

411 מזחילה צינור גדול כעין תעלה על הכותל לאורכו ומי הגג זבים לתוכה והיא מקלחתם לארץ. ואם אורך כותלו מהלך על פני חצר חברו ויש ליו מזחילה אם בא לבנות כותל בצדה צריך להרחיק ממנה ד"א על פני ארכה כדי שיוכל להעמיד סולם בשיפוע לתקן את המזחילה לנקותה מעפר וצירות. רש"י.

412 כשמכר ונתן לו את זקיפת הסולם בתצרו וקמ"ל שצריכים ד"א. תוס'.

413 ולא צריך להתרחק מראשי התקרה אלא משום זקיפת סולם. רש"י.

מי שיש לו שובך בחצירו סמוך לכותל שבין שתי החצרות, וחברו בא להעמיד סולם בחצירו, ירחיקנו מן השובך ארבע אמות, כדי שהנמייה לא תקפוץ לשובך ותהרוג את היונים. ואת הכותל מן המזחילה ארבע אמות, כדי שיהא זוקף את הסולם.

גמרא

המשנה יכולה לסבור כר' יוסי שואלת הגמרא, האם מה ששנינו במשנה בסולם ושובך אינו כרבי יוסי⁴¹⁴, שחולק לקמן בנוטע אילן סמוך לבור⁴¹⁵, זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו? אומרת הגמרא, המשנה יכלה לסבור כרבי יוסי שהרי רב אשי אמר שרב כהנא אמר שרבי יוסי מודה בחצים הבאים מידו של בעל הבית ממש. וכאן פעמים שהנמייה יושבת בחור וקופצת לשובך, בעודו אוחו בסולם. שואלת הגמרא, והרי הוא גרמא⁴¹⁶ ופטור? אמר רב טובי בר מתנה, זאת אומרת גרמא בניזקין אסור⁴¹⁷. ואפילו למי שלא דן דין גרמי ופטור מלשלם⁴¹⁸ אסור לגרום לנזק, וכשאדם בא להעמיד גרמא להיזק חברו מעכב בעדו.

414 לפי התוס' הגירסא היא לימא תנן סתמא דלא כר"י. ר"ח מפרש שהגמרא לא שאלה מהמשניות לעיל משמע שכולן הן גיריה ידידה שמאותה שעה נמצא ההיזק, ור"י אינו חולק אלא באילן וצ"ל במשנה בע"א לא יסמוך לו כותל אחר שמיד כשסומך את הכותל מונע את הדוושא. תוס'.

415 שנינו במשנה הרבה דברים שודאי אינם כרבי יוסי אלא האם נאמר שאף מה שנינו במשנה זו בסולם ושובך אינו כרבי יוסי. רש"י.

416 תימה שלא הקשו נזאת לעיל בדוושא. תוס'.

417 ומתחילה חשבו שכמו שבגרמא פטור כך הדבר מותר. כאן משמע שגרמא פטור וכן משמע במקומת נוספים. וצריך להבין מה הדבר שונה מדין גרמי? כגון שהראה לגוי ממון חברו, ומראה דינר לשולחני ונמצא רע, ומחיצת הכרם שנפרצה ואמר לו גדור, ודן את הדין, ושורף שטרות של חברו, ומוכר שט"ח ומחלו? ור"י חילק שגרמי חייב כשהוא עצמו עושה נזק לממון חברו (ברא"ש נוסף וברי היזוקא), ועוד חילק שגרמי הוא כשהנזק בא בשעת מעשהו. וקשה על הכל מטיהר את הטמא ובע"ה עצמו עירבם עם פירותיו והנזק בא אחרי שטיהר. ונראה לריצב"א שטעם דין גרמי הוא משום קנס ולכן הטילו את הקנס בהיזק המצוי ורגיל לבוא שלא ילך ויזיק ממש כמו טעם הקנס בהיזק שאינו ניכר. תוס'.

418 רש"י.